

BESLUT

2019-09-30

Dnr: 19/00718 och
774

SAKEN

Svenska nyheter, SVT1, 2019-03-01, satirinslag om hemvändande IS-medlemmar; fråga om saklighet och mediets genomslagskraft

BESLUT

Inslaget frias. Det strider inte mot kravet på saklighet eller bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft.

INSLAGET

Inslaget inleddes med att *Svenska nyheter*s programledare bland annat sa att regeringen hade förklarat att det skulle bli olagligt att vara med i terroristorganisationen Islamiska Staten (IS). Programledaren fortsatte med att säga bland annat följande.

Lite sent. Alltså nu när kalifatet har fallit [...] men det kanske inte är helt för sent ändå [...]. För det finns fortfarande svenskar som lockas till IS. Eller svenskar och svenskar. Göteborgare. I onsdags kom nyheten att Göteborgs stad fortfarande får in orosamtal kring ungdomar som visar ett "onormalt intresse för radikal extremism". Tycker man kan ringa redan när ens intresse för radikal extremism är på normal nivå, alltså redan då. Men det konstigaste är att de vill åka till ett ställe som alla andra bara vill bort i från! Alltså kalifatets rating på Tripadvisor har ju rasat senaste tiden. Både på stämning, faciliteter, service. Frukost ingår inte ens längre! Enda positiva är fri parkering, ni kan parkera var ni vill. Och vi har faktiskt fått ett musikaliskt vykort från en IS-resenär.

Därefter spelades en cirka en minut lång musikvideo upp. I musikvideon, som var textad, hördes följande sång.

Men du vet / Sverige skulle falla för Islam / Du vet / Sverige skulle falla för Allah
Men det / Gick snett / Så wallah / Nu drar vi hem till Sverige / Jalla! Jalla!

Jag växte upp i Angered och tillvaron var hård jag hade inget wifi och ingen fritidsgård.
Min polare Kristoffer han joina NMR. Och själv jag ville bli en fucking IS-resenär.

Min mamma sa "Mohammed!" "Du måste integreras!" Jag svara mamma "Jag vill hellre fucking explodera!" Jag ringde Gustav Fridolin och krävde "ge mig cash!" Ge mig ett kulturbidrag för jag ska till Daesh!

Jag åkte ner till Suria för att göra kaos. Big Daddy Abu-Bakr Al-Baghdadi in the house. Men det var inget roligt nu ångrar jag mig mamma. Skicka mat och rena underkläder med detsamma!

Men du vet / Sverige skulle falla för Islam / Du vet / Sverige skulle falla för Allah
Men det / Gick snett / Så wallah / Nu drar vi hem till Sverige / Jalla! Jalla!

I musikvideon framfördes sången av en man som i flera sekvenser var iklädd lösskägg, svarta kläder och en svart turban. Mannen poserade bland annat med olika vapen och körde en bil med en svensk flagga och en IS-logotyp på. I musikvideon visades även ett antal korta inklippta sekvenser, däribland bilder på IS-soldater.

ANMÄLNINGARNA

Anmälarna har uppgett flera olika sändningsdatum och plattformar för de inslag de anmäler, bland annat SVT Play och Instagram. Det har även kommit in en anonym anmälan.

Flera anmälningar avser ett inslag i *Svenska nyheter* som sändes i SVT1 den 1 mars 2019. Dessa anmälare anför sammanfattningsvis följande.

- Inslaget var rasistiskt, islamofobiskt, kränkande och diskriminerande mot muslimer, samt utgjorde hets mot folkgrupp. I inslaget blandade man ihop IS och islam samt påstod att islam hör ihop med terroristgrupperingar.
- Sveriges Television AB (SVT) spädde även på fördomar mot, och gav en felaktig bild av, muslimer och islam. Inslaget var kränkande mot kvinnor och rasifierade personer. Inslaget normaliserade även terrorism.
- Flera anmälare är särskilt kritiska till det så kallade "musikaliska vykortet" som spelades i inslaget.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SVT anför i huvudsak följande.

Det finns en faktabakgrund till inslaget. Satiren gjordes mot bakgrund av det nya förslaget från regeringen att förbjuda medlemskap i terroristorganisationer. Redaktionen valde att ironisera över ämnet utifrån det faktum att många svenskar som anslutit sig till IS återvänt till Sverige. Det är väl belyst att många av IS-rekryteringarna gjorts i Göteborgsområdet, bland annat i Angered. Det är också känt att IS-resenärerna i vissa fall delvis har finansierat resor, utrustning och vapen med bidrag från stat eller kommun.

SVT har full förståelse för att muslimer i Sverige inte vill bli förknippade med en avskyvärd terrorsekt som IS.

Någon avsikt att peka ut muslimer som terrorister fanns definitivt inte med videon.

Redaktionens syfte var att driva med många svenska politikernas dokumenterade handlingsförlamning i förhållande till IS och annan våldsbejakande islamism. SVT ville också belysa det tragiska i att unga människor från Sverige anslutit sig till en terrorsekt och det absurda i att de nu ville komma tillbaka till det Sverige som de sagt sig förakta. Satirens udd var å ena sidan riktad mot religiösa fanatiker och extremister – å andra sidan mot det offentliga Sveriges handfallenhet inför detta fenomen.

Många anmälare har specifikt kritiserat raderna ”Sverige skulle falla för Islam / Du vet / Sverige skulle falla för Allah”. Detta förstärkte enligt kritikerna islamofoba stereotyper om muslimen som terrorist. Men det är trots allt ett faktum att terrorsekten IS själv refererar till islam och att dess medlemmar kallar sig muslimer. Att orden förekommer i en satirisk video som låter en fiktiv IS-sympatisör ge sitt subjektiva perspektiv är ur den synvinkeln inte helt onaturligt.

Efter att ha fått många reaktioner valde redaktionen att precisera sin avsikt med inslaget i nästkommande veckas avsnitt av *Svenska nyheter*.

Satir är till sin natur gränslös, ibland smaklös och provocerande. I det aktuella fallet var inslaget inte en generell kritik av religionen islam, men inte heller religiösa symboler eller idéer går helt fria från satir i en sekulär demokrati. Exempel på hur klichéer och nidsbilder av religiösa företeelser har förekommit finns till exempel i Monty Pythons film *Life of Brian*, Trey Parkers musikal *Book of Mormons* eller den svenska humorgruppen Grotescos sång ”Du ska aldrig runka bulle med herren Jesus Krist”.

Enligt granskningsnämndens tydliga praxis ställs kraven på opartiskhet och saklighet lägre i ett program med en tydlig satirisk och humoristisk prägel. Vida ramar gäller för vad som får sägas i program av denna karaktär. SVT anser också att det tydligt framgår av inslaget att den satiriska udden i inslaget är riktad mot religiös extremism i form av terrorsekten IS och den svenska politikens försök att hantera problematiken. Mot den bakgrunden och med beaktande av programmets tydligt satiriska karaktär och att det ska råda en vidsträckt yttrandefrihet i televisionen anser SVT att inslaget inte strider mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft.

INFORMATION

Granskningsnämnden har tagit del av det inslag i *Svenska nyheter* den 8 mars 2019 som SVT hänvisar till i yttrandet. I inslaget sades bland annat följande.

Förra veckan så visade vi ett musikaliskt vykort från en IS-terrorist [---]. Och man kan hårdraget dela in reaktionerna i två grupper. På ena sidan sårade muslimer och sekundärkränkt pk-vänster, vi kan kalla dem "rör inte mitt islam"-gänget. Och på andra sidan så har vi anti-islam-högern [---]. Det är sådana som IS-göteborgaren [namngiven IS-medlem] vi skojade om i låten förra veckan. Och från "rör inte mitt islam"-sidan säger man alltså att [namngiven IS-medlem] och hans kompisar inte har någonting alls med islam att göra. [Namngiven IS-medlem] har en koppling till islam faktiskt, på det sättet att han är med i en mördarsekt som påstår sig bygga sin ideologi på Koranen. Ett gäng blodtörstiga psykopater som kallar sig muslimer, men det kan vem som helst kalla sig, det är som jobbcoach eller samtalsterapeut, det är ingen skyddad titel. Och det är klart att muslimer tycker att det är vidrigt att kopplas ihop med [namngiven IS-medlem], precis som svenska kyrkans ärkebiskop [...] helst inte vill förknippas med Ku Klux Klan, trots att de i KKK också är kristna.

AKTUELL BESTÄMMELSE

SVT ska utöva sändningsrätten sakligt och med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet).

SVT ska ta hänsyn till televisionens genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen (16 § i sändningstillståndet). Bestämmelsen tillämpas bland annat när det gäller program eller inslag som kan uppfattas som diskriminerande. Den innebär enligt granskningsnämndens praxis att programföretaget inte får sända program eller inslag som är uppenbart kränkande mot bland annat något av könen eller mot människor med viss hudfärg, nationalitet eller religion.

Enligt granskningsnämndens praxis gäller vida ramar för vad som får sägas i program som har en tydlig parodisk, ironisk eller satirisk karaktär.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden konstaterar att *Svenska nyheter* är ett satirprogram. Enligt nämndens praxis gäller vida ramar för vad som får sägas i ett program av den karaktären. Mot den bakgrunden anser nämnden att inslagets utformning inte strider mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft.

Nämnden kan inte heller finna att vad anmälarna anfört i övrigt medför att inslaget strider mot kravet på saklighet.

Nämnden tillämpar bestämmelserna i radio- och tv-lagen och i programföretagens sändningstillstånd. Det ingår inte i nämndens uppgifter att pröva

frågor om hets mot folkgrupp. Kravet på saklighet och bestämmelsen om mediets genomslagskraft gäller inte för publiceringar i sociala medier. Anmälarnas kritik i dessa delar lämnas därför utan åtgärd. Nämnden tar inte upp anonyma anmälningar till prövning. Den anonyma anmälningen skrivs därför av.

Detta beslut har fattats av Ulrik von Essen, Ulrika Hansson, Clas Barkman, Berivan Yildiz, Malin Bergström, Bo-Erik Gyberg och Gunnar Springfeldt efter föredragning av Gustav Aspengren.

På granskningsnämndens vägnar

Ulrik von Essen

Gustav Aspengren

Originalhandlingen med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.